

Agencia Andaluza de Cooperación
Internacional para el Desarrollo
Consejería de la Presidencia, Interior,
Diálogo Social y Simplificación Administrativa

programa universitario
para promover el diálogo
y acción sobre el refugio y asilo

GENERALITAT
VALENCIANA

Conselleria de Servicios Sociales,
Familia e Infancia

cooperació
valenciana

©ACNUR / C. Matipias

GUIA BÀSICA SOBRE

RACISME I XENOFÒBIA

QUÈ ÉS I COM AFECTA A LES PERSONES BAIX EL MANDAT D'ACNUR

1
INTRODUCCIÓ
PAGS. 4 — 5

2
CONCEPTES CLAU
PAGS. 6 — 7

3
RACISME I XENOFÒBIA
EN EL CONTEXTE
DEL DESPLAÇAMENT
FORÇÓS
PAGS. 8 — 9

4
CARACTERÍSTIQUES DEL
RACISME I LA XENOFÒBIA
PAGS. 10 — 11

8
LA VISIÓ D'ACNUR D'UN
MÓN LLIURE DE RACISME I
XENOFÒBIA
PAGS. 16 — 17

7
ACTIVITATS D'ACNUR
DESTINADES A
ABORDAR I CONTESTAR
DAVANT EL RACISME I
LA XENOFÒBIA
PAGS. 14 — 15

6
EFECTES DEL RACISME
I LA XENOFÒBIA EN LA
SOCIETAT
PAG. 13

5
FACTORS QUE
AFAVORIXEN EL RACISME
I LA XENOFÒBIA
PAG. 12

Coordinació:
Mª Belén Cuadrado Ortiz
Disseny i maquetació:
Leire Bueno de Soto
Traducció al valencià:
Àngels Marqués Marín i Mar Herreros Martí
Maquetació en valencià:
Visualco Comunicació
Continguts:
Mª Belén Cuadrado Ortiz
Anna Doherty
Col·laboració:
Oficina de Representación
de ACNUR en España

1 INTRODUCCIÓ

Alt Comissionat de les Nacions Unides pels Refugiats, ACNUR,

és l'organisme de les Nacions Unides encarregat de brindar protecció internacional, assistència i solucions a les persones refugiades, sol·licitants d'asil, desplaçades internes i retornades, així com de previndre i reduir l'apatridia.

L'organització va ser creada el 14 de desembre de 1950 per l'Assemblea General de l'ONU per abordar la situació dels refugiats a Europa després de la Segona Guerra Mundial. ACNUR treballa des de fa més de 70 anys amb una forta convicció: que tots i totes som iguals en dignitat i drets, i que aquells que patixen persecució "per motius de raça, religió, nacionalitat, pertinença a determinat grup social o per opinions polítiques" tenen dret a rebre protecció. La lluita contra el racisme i la xenofòbia, en les seues múltiples formes, està estretament vinculada al mandat de protecció d'ACNUR. Els valors de la tolerància i el respecte a la diversitat defineixen a l'organització, allò que defensen i com duen a terme les seues responsabilitats.

El Comitè espanyol d'ACNUR és una associació espanyola que dona suport a la tasca d'ACNUR i que té per objecte la recaptació de fons públics i privats per a ser destinats al finançament de programes d'ajuda als refugiats i desplaçats forçosament

en el món, en el marc dels programes anuals d'ACNUR i de les emergències humanitàries que es produïsquen. Així mateix, té com a missió donar a conèixer en Espanya la tasca que ACNUR realitza en el món, conscienciant i sensibilitzant a la ciutadania espanyola en sobre el seu esperit social i humanitari que el mou i promovent la millora de la situació de les persones refugiades, sol·licitants d'asil, desplaçades internes, retornades i apàtrides mitjançant la realització de projectes d'educació per a la ciutadania global propiciant la participació, el compromís en la transformació social i l'esperit crític en la ciutadania, promovent la col·laboració i el voluntariat.

Molts estats han compromés i assumit l'obligació de fer front a les múltiples i interrelacionades formes de discriminació contra les

persones refugiades, les desplaçades internes, les sol·licitants d'asil, les retornades i les apàtrides. **El Pacte Mundial sobre els Refugiats** estableix acabar amb la discriminació de qualsevol classe "per motius de raça, color, sexe, idioma, religió, opinió política o d'altra índole, origen nacional o social, posició econòmica, naixement, discapacitat, edat o altra condició per a previndre el desplaçament i garantir la coexistència pacífica de les persones refugiades i les d'acollida". En moltes societats existix una necessitat urgent de reflexió, diàleg i mesures per fer front al racisme, la discriminació racial, la xenofòbia i les formes connexes d'intolerància. Promoure la ciutadania global i els drets humans és clau en la lluita contra la discriminació per a així afavorir la mobilització social en suport de les persones refugiades.

Al llarg del present document s'utilitzarà el terme "persones refugiades" per a referir-se a totes les categories de persones baix el mandat d'ACNUR: persones refugiades, retornades, apàtrides, desplaçades internes i sol·licitants d'asil.

Donat que tant el racisme com la xenofòbia tracten d'actituds o comportaments que neguen a les persones "la igualtat de drets a causa de la procedència geogràfica, real o percebuda, de dites persones o grups, o als valors, creences i/o pràctiques relacionades amb aquestes persones o grups que les facen parèixer estrangers o *forans*, també s'utilitzarà el terme *persones d'origen estranger*, utilitzant el proxí de les actituds sobre persones estrangeres per aproximar actituds cap a persones refugiades.

PRINCIPI D'IGUALTAT I NO DISCRIMINACIÓ

Un principi que es proclama en el primer article de la **Declaració Universal dels Drets Humans (DUDH)**: «Tots els éssers humans naixen lliures i iguals en dignitat i drets», reiterat en tots els tractats internacionals i regionals de drets humans. El marc jurídic dels drets humans també conté instruments internacionals per a combatre formes específiques de discriminació, inclosa la discriminació contra els pobles indígenes, les persones migrants, les minories, les persones amb discapacitat, la discriminació contra les dones, la discriminació racial i religiosa o la discriminació per motius d'orientació sexual i identitat de gènere.

RACISME

No hi ha definicions jurídiques universalment acceptades del terme racisme. La disposició més completa sobre el racisme és l'article 4 de la **Convenció Internacional sobre l'Eliminació de totes les Formes de Discriminació Racial (ICERD)**, que aclareix el significat del terme i proclama que quan hi ha conflicte entre les disposicions de la ICERD i altres drets com la llibertat d'expressió, ha de prevaldre la prohibició del racisme. L'article 4 de la ICERD estipula: «Els Estats parts condemnen tota la propaganda

i totes les organitzacions que s'inspiren en idees o teories basades en la superioritat d'una raça o d'un grup de persones d'un determinat color o origen ètnic, o que pretenen justificar o promoure l'odi racial i la discriminació racial, qualsevol que siga la seua forma, i es comprometen a prendre mesures immediates i positives destinades a eliminar tota incitació a tal discriminació o actes de tal discriminació».

XENOFÒBIA

De manera general, segons l'**Oficina Internacional del Treball (OIT)**, l'**Organització Internacional per a les Migracions (OIM)** i l'**Oficina de l'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Drets Humans (ACNUDH)** en consulta amb l'**Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats (ACNUR)**, xenofòbia implica una discriminació en funció de la percepció de l'altre/a com a estranger/a o originari/a de fora d'una comunitat o nació.

ESTIGMA

L'estigma està relacionat estretament amb **el poder i la desigualtat**. Pot entendre's en general com un procés de **deshumanització, degradació, desacreditació i desvaloració** de les persones d'uns certs grups de població, sovint a causa d'un sentiment de repugnància. L'objecte de l'estigma és un atribut, qualitat o identitat que es considera «inferior» o «anormal».

ESTEREOTIP

Un estereotip es defineix com una visió o **preconcepte generalitzat** dels atributs o característiques que posseïxen o haurien de posseir els membres d'un grup social determinat, o de rols que exercixen o haurien d'exercir. Per exemple, un estereotip de gènere és una visió generalitzada de les idees preconcebudes sobre els atributs o característiques que posseïxen o haurien de posseir els homes i les dones, o sobre els rols que exercixen o deurién exercir.

3 RACISME I XENOFÒBIA EN EL CONTEXT DEL DESPLAÇAMENT FORÇAT

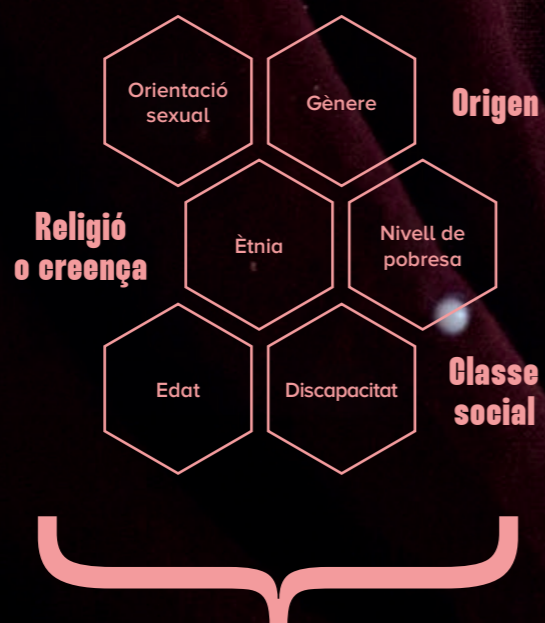
El racisme i la xenofòbia tenen diverses dimensions en el context del desplaçament forçat i la apatridia. La discriminació racista i xenòfoba pot afectar a les persones refugiades en totes les etapes del cicle de desplaçament

forçat, fins i tot com a causa del mateix desplaçament des dels seus països d'origen, en tots els països de trànsit, als països d'acollida, així com en els casos en què les persones refugiades busquen la repatriació voluntària i la reintegració en els seus països d'origen o en tercers països. Alguns grups de persones refugiades poden enfrontar-se a obstacles en la integració local (inclosa la naturalització) perquè se'ls percep com a «estrangeres» o «diferents».

En el context del desplaçament forçat, les mesures que regulen l'accés a l'asil o als servicis (ocupació, educació, atenció sanitària, etc.) poden discriminar directament o indirectament a les persones sol·licitants d'asil i a les persones refugiades per diversos motius, entre ells per estereotips basats en la xenofòbia. Això pot obstaculitzar l'assoliment de solucions duradores, per exemple, dificultant la integració en les societats d'acolliment.

4 CARACTERÍSTIQUES DEL RACISME I LA XENOFÒBIA

DISCRIMINACIÓ INTERJECCIONAL

MULTIDIMENSIONAL

Són fenòmens multidimensionals. Es poden presentar de moltes formes. El racisme i la xenofòbia no es manifesten al llarg d'un únic eix lineal. Poden ser el resultat de diverses dinàmiques concomitants que deriven de la incomprensió de les normatives, els drets o les polítiques relatives a les persones refugiades i sol·licitants d'asil, la falta de comprensió del procediment d'asil i dels drets d'ocupació o d'altre tipus de les persones refugiades, la resistència, les percepcions, els prejudicis i els estereotips.

INTERJECCIONAL

La xenofòbia no existix en un buit, sinó que forma part d'un marc complex de discriminació estructural que interconnecta diferents dimensions de l'exclusió. Per això, és fonamental reconèixer la interseccionalitat de la xenofòbia amb altres discriminacions i estereotips i examinar les estructures de poder entrecruades.

EFFECTES DIFERENCIATS

La interseccionalitat permet que l'anàlisi s'allunye de les categories estrictes de discriminació i permet comprendre com les dones, els homes, els xiquets i les xiquetes, les persones majors, les persones amb discapacitat i les persones LGBTQ+ desplaçades per la força o apàtrides es veuen afectades de manera diferent pel racisme, la discriminació racial, la xenofòbia i les formes connexes d'intolerància.

XENOFÒBIA EN EL DIA A DIA

Per a contrarestar els microracismes i la xenofòbia quotidiana, és necessari esfondrar els estereotips associats a les persones refugiades i subratlem la importància de ser conscients dels modes en què la diversitat configura les perspectives i experiències de les persones desplaçades i el suport al sistema de protecció internacional. Cal posar l'atenció en el discurs que menyscaba el sentit de seguretat d'una persona, estiga o no present la persona objecte de l'abús, com les frases estereotipades, els acudits o bromes racistes, les burles, el llenguatge degradant o ofensiu, els termes ofensius, la humiliació, els comentaris racistes, tant a nivell presencial com en línia.

TENDÈNCIES ACTUALS

Des del Comitè Espanyol d'ACNUR, a través del nostre treball de sensibilització amb xiquets, xiquetes i jòvens al llarg dels últims anys, hem pogut constatar una creixent demanda d'informació i formació i una tendència general segons la qual la majoria de les persones jòvens s'identifiquen com a tolerants, amb opinions inclusives i percepcions positives sobre les persones d'origen estranger. Accions de mobilització social i activisme en xarxes i als carrers ens mostren una generació que reconeix que viu en una societat multicultural i diversa, que prioritza la tolerància i la inclusió i que no està disposada a guiar-se per faules i rumors infundats per a conèixer la realitat en la qual viuen i examinar les estructures de poder entrelaçades.

5

FACTORS QUE AFAVORIXEN EL RACISME I LA XENOFÒBIA

Prejudicis i estereotips

Imatge esbiaixada de les causes del desplaçament forçós i de l'experiència de refugi

Notícies o informació falsa

Acceptació/costum: microracismes i xenofòbia quotidiana

Deshumanització que fomenta l'existència del racisme, la xenofòbia i la desigualtat: és important cuidar que el nostre discurs, públic i privat, no empare aquestes formes de violència.

6

EFFECTES DEL RACISME I LA XENOFÒBIA EN LA SOCIETAT

1

El racisme segueix causant un profund dolor i agreuja situacions d'injustícia social en les nostres societats.

2

Existix el risc que les persones refugiades experimenten una doble discriminació o revictimització. Ja han patit prou discriminació, persecució i por als seus països d'origen i en la seua fugida.

3

Falta de solidaritat amb les persones refugiades i una reducció en el nivell de suport a la institució d'asil i les mesures d'inclusió.

7 ACTIVITATS D'ACNUR DESTINADES A ABORDAR I RESPONDRE DAVANT EL RACISME I LA XENOFÒBIA

1

Ha de vetllar-se pels drets humans de les persones refugiades, sol·licitants d'asil, desplaçades internes, retornades i apàtrides, sense discriminació.

2

És essencial comptar amb lleis i polítiques públiques sòlides per a combatre el racisme, la xenofòbia, els delictes d'odi i la incitació a l'odi.

3

ACNUR reconeix que les persones que es troben baix el seu mandat són sovint víctimes de l'exclusió, la discriminació i la intolerància en la intersecció de múltiples formes de violacions dels drets humans.

4

ACNUR insta que es facilite l'accés a la justícia i a recursos eficaços a les víctimes del racisme, la discriminació racial, la xenofòbia, els delictes d'odi o la incitació a l'odi i a que s'exigisca a rendició de comptes a les persones responsables.

5

ACNUR encoratja la inclusió de les persones que es troben baix el seu mandat en tots els exercicis i plataformes de monitoratge i recopilació de dades desglossades que documenten la discriminació racial, el racisme, la xenofòbia, els delictes d'odi i la incitació a l'odi.

6

ACNUR promou l'educació sobre els drets de les persones que es troben baix el seu mandat i els missatges que encoratgen la inclusió, la diversitat i la convivència.

7

ACNUR considera que totes les persones poden exercir un paper important per a previndre i detindre el racisme i la xenofòbia que afecten a les persones refugiades, sol·licitants d'asil, desplaçades internes, retornades i apàtrides.

I HAVE A DREAM

Martin Luther King

1

Una societat pacífica, lliure de racisme i xenofòbia, que creix en el desenvolupament de totes les potencialitats de l'ésser humà, siga quina siga la seua procedència, evoluciona més favorablement que altra que es basa en el conflicte.

2

Eliminar els falsos relats que emporen la persistència de sistemes discriminadors i estructures violentes; esfondrar les fronteres invisibles que afavorixen el racisme i la xenofòbia.

3

La discriminació racial impedeix el progrés de milions de persones en tot el món; està en l'interés col·lectiu evitar les divisions i la intolerància per a aconseguir el progrés social i econòmic.

4

Una societat informada i compromesa amb la defensa de la protecció internacional i els drets de les persones baix el mandat d'ACNUR.

GUIA BÀSICA SOBRE

RACISME I XENOFÒBIA

QUÈ ÉS I COM AFECTA A LES PERSONES
BAIX EL MANDAT D'ACNUR

UNIREFUGEES

programa universitari
para promover el diàleg
y acció sobre el refugi y asilo

**UNHCR
ACNUR**
La Agencia de la ONU para los Refugiados
comité español

Agencia Andaluza de Cooperación
Internacional para el Desarrollo
Consejería de la Presidencia, Interior,
Diálogo Social y Simplificación Administrativa

**GENERALITAT
VALENCIANA**
Conselleria de Servicios Sociales,
Familia e Infancia

**cooperació
valenciana**

programa universitari
para promover el diálogo
y acción sobre el refugio y asilo

La Agencia de la ONU para los Refugiados
comité español
delegación andalucía

Esta guía ha sigut produïda en el marc del projecte “Protecció de les persones refugiades en el món post COVID-19” finançat per l’Agència Andalus de Cooperació Internacional per al Desenvolupament.

Agencia Andaluza de Cooperación
Internacional para el Desarrollo
Consejería de la Presidencia, Interior,
Diálogo Social y Simplificación Administrativa

Esta guía ha sigut traduïda al valencià en el marc del projecte “Observatori del Refugi 4.7: Capacitació, participació i mobilització de la comunitat educativa valenciana en favor de la inclusió per a no deixar a ningú arrere” finançada per la Generalitat Valenciana.

GENERALITAT
VALENCIANA
Conselleria de Servicios Sociales,
Familia e Infancia

Esta publicació ha sigut realitzada amb el suport financer de la Generalitat Valenciana. El contingut de la publicació és responsabilitat exclusiva del Comité espanyol d’ACNUR i no reflectix necessàriament l’opinió de la Generalitat Valenciana.